

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

یادداشت هفتگی

سیاست‌گذاری اقتصاد و توسعه کشاورزی و روستایی

سال ۳ / شماره ۳۸ / ۱۴۰۱

۱۴۰۱/۰۷/۳۰

مطالب این شماره

سازمان ملل متحد سال ۲۰۲۶ را به عنوان سال بین‌المللی
«مراعات و جوامع شبانی» نام‌گذاری
کرد..... ۲

تهیه و تحلیل: محمد دشوارپسند

ناظر علمی: شهره سلطانی

ویراستار علمی: مجتبی پالوج

بازار جهانی کود شیمیایی ۵

تهیه و تحلیل: رضا حیدری

ویراستار علمی: علی کیانی‌راد

این موسسه با کمال احترام و سپاس، پذیرای نظرات ارزشمند
خوانندگان این اثر می‌باشد

تلفن: ۴۲۹۱۶۰۰۰ نمابر: ۸۸۹۶۶۶۰ صندوق پستی: ۱۵۱۵-۱۵۸۱۵
کدپستی: ۳۲۳۱۳-۱۵۹۸۶

E-mail: aperi@agri-peri.ac.ir
<http://www.agri-peri.ac.ir>

عنوان خبر: سازمان ملل متحد سال ۲۰۲۶ را به عنوان سال بین‌المللی «مراعات و جوامع شبانی» نام‌گذاری کرد.

تهیه و تحلیل: محمد دشوارپسند

ناظر علمی: شهره سلطانی

ویراستار علمی: مجتبی پالوج

کد: PN-3-14010730-(64)

خلاصه متن خبر:

مجمع عمومی سازمان ملل متحد، در ۲۸ فوریه ۲۰۲۲، سال ۲۰۲۶ را با پیشنهاد کشور مغولستان به عنوان سال بین‌المللی «مراعات و جوامع شبانی» (IYRP^۱) نام‌گذاری کرد و ۶۰ کشور عضو به نمایندگی از تمام مناطق جهان از آن حمایت کردند. این نام‌گذاری، نشان‌دهنده اهمیت نقش مراعات در ایجاد محیطی مناسب، رشد اقتصادی و معیشت پایدار برای این جوامع در سراسر جهان است.

تحلیل و پیشنهاد سیاستی

بر اساس تخمین سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد، حدود ۲۰۰ میلیون نفر در جهان عضو جامعه شبانی هستند. نام‌گذاری سال بین‌المللی مراعات و جوامع شبانی با هدف افزایش آگاهی و حمایت از ارزش مراعات و دامداری پایدار و ظرفیت‌سازی بیشتر در این زمینه و همچنین افزایش سرمایه‌گذاری در بخش دامداری با بهره‌گیری از شیوه‌های مدیریت پایدار مراعات و اکوسیستم‌های بهبودیافته و بازسازی شده، دسترسی عادلانه به بازار، سلامت دام و پرورش آن، صورت گرفته است.

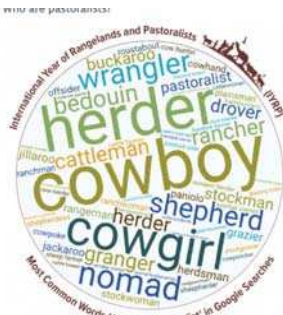
مراعات و جوامع شبانی با اکوسیستم‌های متنوع، فرهنگ‌ها، هویت‌ها، دانش سنتی و تجربه تاریخی همزیستی با طبیعت مرتبط هستند. مراعات از معیشت و امنیت غذایی میلیون‌ها نفر در سراسر جهان پشتیبانی می‌کند و از طریق حفاظت از تنوع زیستی، ترسیب کربن و تحویل آب پاک، نه تنها برای جوامع شبانی، بلکه برای سایر جوامع نیز مزایای زیادی دارد.

با این حال، خشکسالی، سیل، تخریب اکوسیستم، بیماری‌های حیوانات، فشار بر زمین و تغییرات آب و هوایی روزافزون، مراعات

و بهره‌وری اقتصادی از آن را به خطر می‌اندازد که خطر تشدید فقر روستایی را به دلیل از دست دادن دارایی‌های تولیدی جوامع شبانی به دنبال دارد.

سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد به همراه دولت‌ها، جامعه مدنی و جامعه علمی، به گسترش مجموعه‌ای از فعالیت‌های مرتبط با سال جهانی مراعات و جوامع شبانی با هدف افزایش آگاهی از ابتکار عمل و اهمیت مدیریت پایدار مراعات و مرتعداری و سهم آن در تحقق توسعه پایدار خواهند پرداخت. بر همین اساس، اعضای سازمان ملل متحد به ظرفیت‌سازی و افزایش سرمایه‌گذاری متعهدانه در بخش دام‌های وابسته به مرتع و شیوه‌های مدیریت پایدار مراعات با هدف کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای، افزایش سازگاری و حفظ و ارتقای تنوع زیستی در مراعات تشویق خواهند شد. گفتنی است نظام جوامع شبانی در کشورهای کنیا و تانزانیا به عنوان نظام میراثی کشاورزی مهم جهانی در فائو ثبت شده است.

به دنبال تصویب نام سال ۲۰۲۶، «انجمن سال بین‌المللی مراعات و جوامع شبانی»، یک سایت با آدرس <https://iyrp.info> برای شناسایی همه انواع جوامع شبانی در دنیا، تبادل نظر، حمایت از جوامع شبانی و ارائه تصاویر و اطلاعات این جوامع در سراسر جهان ایجاد کرده است.

شکل ۱. لغات متداول هم معنی با جامعه شبانی در جستجوهای گوگل
منبع: <https://iyrp.info>

بر اساس اطلاعات این سایت، متداول‌ترین لغاتی که به صورت هم‌معنی با لغت جامعه شبانی در کشورهای مختلف دنیا به کار می‌روند، شامل عشایر، مرتعدار و سایر کلمات می‌باشد که در شکل روبه‌رو درج شده است.

یکی از مهم‌ترین انواع جوامع شبانی، یعنی «جامعه عشایری»، در ایران زندگی می‌کنند. بنا به تعریف مرکز آمار ایران، عشایر کوچنده به مردمی گفته می‌شود که حداقل سه ویژگی ساخت

1. International Year of Rangelands and Pastoralists

اجتماعی قبیله‌ای، اتکای معاش به دامداری، شیوه زندگی شبانی یا کوچ داشته باشند (داوودی و مقصودی، ۱۴۰۰).

اتخاذ سیاست نام‌گذاری سال ۲۰۲۶ به عنوان سال بین‌المللی «مراتع و جوامع شبانی»، بر جوامع عشایری تأثیرگذار خواهد بود و پیوستن ایران به این جنبش همراه با ارائه دستاوردها و تصاویر در سایت مربوطه ضروری می‌نماید. لذا در این یادداشت وضعیت جامعه عشایری و مراتع ایران به اختصار بررسی شده است.

تعداد کل عشایر کوچنده معادل ۱۱۱۵۰۴۱ نفر بوده و ۱،۴ درصد جمعیت کشور را به خود اختصاص می‌دهند. جامعه عشایری، جامعه‌ای مولد بوده در نزدیک به ۵۹ درصد از مساحت کشور پراکنده هستند و با برخورداری از ۲۸ درصد مراتع، ۳۰ درصد دام سبک و ۴ درصد دام سنگین، نقش مهمی در تأمین گوشت قرمز کشور دارند. همچنین در تولید صنایع دستی و فرش صادراتی نقش موثری دارند (مرکز آمار ایران،

۱۴۰۰). همان‌گونه که جدول ۱ نشان می‌دهد، وضعیت مراتع در طول سال‌های ۹۵ تا ۹۸ تغییری نداشته است. در طول دوره ۹۸-۱۳۹۵ از جمعیت عشایر با شیبی ملایم کاسته شده، اما تعداد دام آنها در طول سال‌های ۹۵ تا ۹۸ کاهش ملایم و سپس از ۹۸ تا ۹۹ افزایش داشته است. با توجه به کاهش جمعیت عشایری، افزایش تعداد دام می‌تواند دلیلی بر فشار بر مراتع و کاهش ۲ درصدی مراتع خوب در سال ۹۹ باشد. در سال ۹۵ به ازای هر ۱ رأس دام عشایر ۳/۷ هکتار مرتع وجود داشته که این رقم به ۳/۶ هکتار در ۹۹ رسیده است. در کل می‌توان گفت وضعیت مراتع در دوره ۹۹-۱۳۹۵ تغییر چندانی نداشته و وضعیت عشایر به استثنای افزایش چشمگیر تعداد دام از ۹۸ تا ۹۹ نیز از ثباتی نسبی برخوردار بوده است. لذا در این حوزه سیاست‌گذاری‌های انجام شده به دلایل گوناگون، تأثیری نداشته است.

جدول ۱. وضعیت مراتع کشور در دوره ۱۳۹۵-۱۳۹۹

شرح	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
سطح (هکتار)	۷۱۸۱۲۵۰	۷۱۸۱۲۵۰	۷۱۸۱۲۵۰	۷۱۸۱۲۵۰	۷۱۸۱۲۵۰
درصد	۸/۵	۸/۵	۸/۵	۸/۵	۸/۵
سطح (هکتار)	۲۱۴۱۹۱۵۱	۲۱۴۱۹۱۵۱	۲۱۴۱۹۱۵۱	۲۱۴۱۹۱۵۱	۲۱۴۱۹۱۵۱
درصد	۲۵/۲	۲۵/۲	۲۵/۲	۲۵/۲	۲۵/۲
سطح (هکتار)	۵۶۲۱۴۵۹۰	۵۶۲۱۴۵۹۰	۵۶۲۱۴۵۹۰	۵۶۲۱۴۵۹۰	۵۶۲۱۴۵۹۰
درصد	۶۶/۳	۶۶/۳	۶۶/۳	۶۶/۳	۶۶/۳
جمع کل مراتع	۸۴۸۱۴۹۹۱	۸۴۸۱۴۹۹۱	۸۴۸۱۴۹۹۱	۸۴۸۱۴۹۹۱	۸۴۸۱۴۹۹۱
سهم مراتع از کل کشور (درصد)	۵۲/۳	۵۲/۳	۵۲/۳	۵۲/۳	۵۱/۳

بررسی وضعیت جمعیت عشایر کشور طی سال‌های ۱۳۹۵ الی ۱۳۹۹، نشان‌دهنده کاهش جمعیت عشایر در طول سال‌های اخیر می‌باشد.

جدول ۲. جمعیت عشایر کشور در دوره ۱۳۹۵-۱۳۹۹

۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
جمعیت	جمعیت	جمعیت	جمعیت	جمعیت
تعداد دام	تعداد دام	تعداد دام	تعداد دام	تعداد دام
عشایری	عشایری	عشایری	عشایری	عشایری
۲۲۸۸۹۲۱۲	۲۲۸۸۹۲۱۲	۲۲۴۴۳۲۷۶	۲۲۱۷۰۵۹۱	۱۱۱۵۰۴۱
۱۱۹۲۰۸۴	۱۱۹۱۲۵۸	۱۱۲۷۴۱۱	۲۲۱۷۰۵۹۱	۲۲۹۹۴۳۰۲

پیشنهادهای:

پیوستن کشور ایران به جنبش سال بین‌المللی مراتع و جوامع شبانی، در راستای معرفی تجارب ارزنده ایران در زمینه بهره‌مندی از میراث‌های فرهنگی و کهن تاریخی جمعیت عشایر و بهره‌مندی از دانش جامعه جهانی در خصوص حمایت از جوامع عشایری، مهمترین پیشنهاد نوشتار حاضر می‌باشد. همچنین به منظور ایجاد تحول در خور توجه در این بخش می‌توان از تدابیر و دستورالعمل‌های سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد درمورد مدیریت پایدار مراتع، حکمرانی، تولید دانش و اطلاعات و حمایت از طرح‌های حمایتی عشایر و دامداران استفاده کرد. در همین راستا، فائو کتابی با عنوان نقشه راه برای طراحی چارچوب‌های قانونی و سیاستی دامداری جامعه شبانی منتشر کرده است که مزایای پایدار اقتصادی و اجتماعی را برای دامداران و جوامع مربوطه، کشورها و محیط زیست را تبیین نموده است. همچنین این سازمان از مکانیسم‌های بین‌دولتی برای تضمین حقوق تصدی و اشتراک‌گذاری منابع طبیعی فرامرزی و هماهنگی بهداشت دام حمایت می‌کند. در این راستا، فائو از طریق ابتکار عمل علیه بیابان‌زایی نیز از اعضای خود در مدیریت پایدار و احیای جنگل‌ها و مراتع خشک حمایت می‌کند. به طور مشخص پیشنهاد می‌شود تجارب و فعالیت‌های کشور ایران در عرصه بین‌المللی مطرح شود و همچنین منابع و خدمات سازمان‌های بین‌المللی برای جامعه عشایری در کشور مورد بهره‌برداری قرار گیرد.

منابع:

- داوودی، ک.، مقصودی، ط. (۱۴۰۰). پیامدهای اسکان عشایر ایل بختیاری در استان خوزستان (مورد مطالعه: شهرک شهید قلی پور شوشتر، دوفصلنامه علمی-تخصصی مطالعات ایلات و عشایر. دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر، ۱۱ (۲): ۱۴۴-۱۳۰.
- مرکز آمار ایران (۱۴۰۰). نتایج ثبت پایه جمعیت عشایر کوچنده کشور، مرکز آمار ایران.
- <https://iyrp.info>
- <https://fao.org>

عنوان خبر: تحلیل بازار جهانی کود شیمیایی

تهیه و تحلیل: رضا حیدری

ویراستار علمی: علی کیانی‌راد

کد: PN-4-14010730-(65)

خلاصه متن خبر:

پس از جنگ اوکراین، قیمت انرژی بیشتر از قیمت سایر کالاها افزایش یافته است و قیمت واقعی گاز طبیعی اروپا به بالاترین حد خود رسیده است. بنابراین، آینده بازارهای انرژی نامشخص است و اگر روسیه صادرات خود به اروپا را کاهش دهد، سقف قیمتی پیشنهادی برای صادرات انرژی روسیه می‌تواند به شدت قیمت انرژی را افزایش دهد. در نتیجه قیمت انواع کود در آینده افزایش خواهد یافت. این احتمال وجود دارد که افزایش قیمت کود باعث کاهش شدید مصرف کود در آفریقا، شرق آسیا و جنوب آسیا شود. افزایش قیمت گاز طبیعی و کاهش صادرات، احتمالاً ظرفیت بسیاری از کشورها به ویژه در اروپا، برای تولید کودهای نیتروژنی را کاهش خواهد داد.

در ماه سپتامبر ۲۰۲۲ قیمت کود شیمیایی دوباره افزایش یافت و انتظار می‌رود بر کاهش سوددهی کشاورزان تأثیرگذار باشد. در هفته آخر ماه اوت ۲۰۲۲ قیمت کود نترات آمونیوم با ۹ درصد افزایش به ۷۴۰ دلار در تن و کلسیم نترات آمونیوم با ۱۳ درصد افزایش به ۸۲۵ دلار در هر تن رسید. تولید محدود کودهای شیمیایی در اروپا که عمدتاً ناشی از کاهش عرضه گاز طبیعی و قیمت بالای انرژی است، احتمالاً اتحادیه اروپا را به واردکننده خالص کود تبدیل خواهد کرد و بازارهای جهانی را تحت فشار قرار خواهد داد. علاوه بر آن، افزایش قیمت انرژی اقدامات سیاستی مانند محدودیت‌های صادراتی بر کود در کشورهایی مانند چین، بلاروس و روسیه که همگی تامین‌کنندگان عمده کود هستند، دسترسی جهانی به انواع کود شیمیایی را محدود کرده است.

کودهای نیتروژنی که به شدت به گاز طبیعی وابسته است، در ماه سپتامبر نسبت به ماه گذشته افزایش قیمت بیشتری داشت

در حالی که سایر کودها با توجه به تقاضای فصلی کمتر، کاهش قیمت جزئی نیز داشتند. اگرچه قیمت گاز طبیعی در ماه سپتامبر نسبت به ماه گذشته کمتر بود، اما این کاهش قیمت برای تقویت تولید کود در اروپا کافی نبود و عرضه کود را همچنان محدود نگاه داشت. تشدید مناقشه درگیری دریای سیاه و قیمت بالای گاز طبیعی همچنان عامل اصلی ایجاد عدم اطمینان در بازارهای کود است.

قیمت گاز طبیعی در اوایل سپتامبر کاهش یافت، زیرا ذخایر گاز در اروپا به دلیل واردات گاز طبیعی مایع و کاهش تقاضای فصلی خانوارها افزایش یافت. با این حال، همچنان نگرانی‌ها در مورد کمبود گاز طبیعی در اروپا وجود دارد، زیرا در پایان ماه سپتامبر به دلیل اخبار مبتنی بر کاهش عرضه گاز طبیعی از سوی روسیه و آسیب دیدگی خطوط لوله گاز، قیمت گاز طبیعی دوباره افزایش یافت.

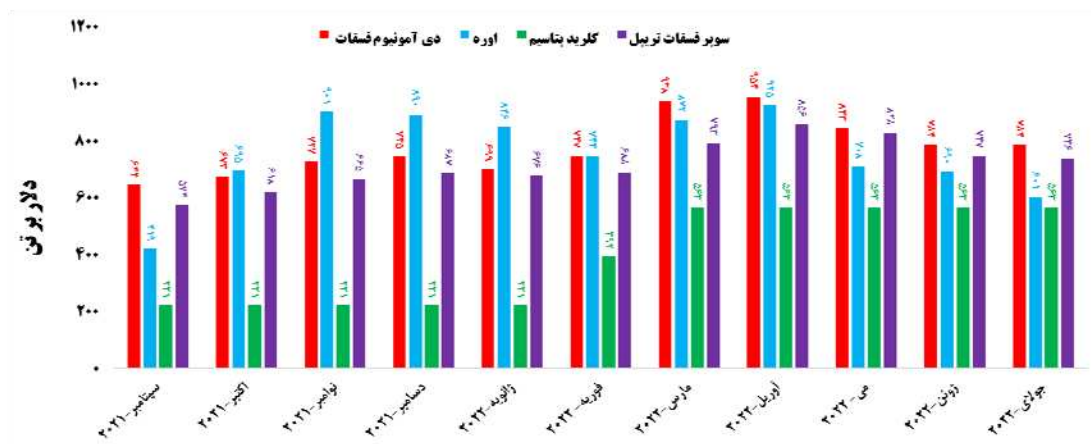
قیمت کود آمونیاک در ماه سپتامبر ۲۰۲۲ اندکی افزایش یافت. قیمت گاز طبیعی هنوز برای بسیاری از تولیدکنندگان در اروپا بسیار بالا است و قادر به از سرگیری تولید آمونیاک نیستند. علیرغم افزایش تقاضا برای آمونیاک در نتیجه کاهش تولید، قیمت‌ها به طور قابل توجهی افزایش نیافته است که نشان می‌دهد عرضه کافی آمونیاک در بازارهای جهانی وجود دارد.

قیمت کود اوره در ماه سپتامبر به میزان قابل توجهی افزایش یافت. با افزایش قیمت اوره در اروپا، شرکت‌ها و بازرگانان کشورهای دیگر مانند مصر و اندونزی، نسبت به فروش اوره به اروپا تمایل نشان دادند و این موضوع موجب افزایش فشار قیمتی بر بازارهای خارج از اروپا شد.

قیمت دی آمونیوم فسفات در ماه سپتامبر به ویژه در منطقه بالتیک کاهش یافت که ناشی از کاهش تقاضای جهانی، اعمال محدودیت‌های صادراتی از سوی چین و کاهش عرضه از سوی روسیه بوده است.

قیمت پتاس در ماه سپتامبر کاهش یافت، زیرا کودهای پتاس بلاروسی بیشتری به بازارهای بین‌المللی راه یافت. علاوه بر

این، کاهش تقاضا و افزایش موجودی پتاس در کشورهای مانند برزیل به کاهش قیمت کمک کرده است.

ماخذ: www.indexmundi.com

نمودار ۱. قیمت جهانی انواع کودهای شیمیایی در سال ۲۰۲۱ و ۲۰۲۲

جدول ۱. قیمت جهانی انواع کود در بورس جهانی در تاریخ ۲۰ مهرماه ۱۴۰۱ و مقایسه روند تغییرات نسبت به روز، هفته و ماه گذشته

قیمت			درصد تغییرات قیمت روز جاری				تاریخ روز	واحد	نوع
در روز جاری	در روز قبل	در هفته قبل	در ماه قبل	نسبت به روز قبل	نسبت به هفته قبل	نسبت به ماه قبل			
۷۴۷	۷۳۹	۷۵۲	۷۱۶	۱,۰۸	-۰,۶۴	۴,۳۴	۱۴۰۱/۰۷/۲۰	دلار بر تن	اوره آمونیوم نترات
۷۳۸	۷۵۰	۷۳۱	۸۱۷	-۱,۶۷	۰,۸۳	-۱۰,۸۲	۱۴۰۱/۰۷/۲۰	دلار بر تن	اوره
۷۱۵	۷۱۵	۷۲۶	۷۴۶	۰,۰۰	-۱,۵۲	-۴,۱۲	۱۴۰۱/۰۷/۲۰	دلار بر تن	دی آمونیوم فسفات

ماخذ: tradingeconomics.com

تهران - بلوار کریم‌خان‌زند - انتهای خیابان شهید عضدی (آبان) جنوبی - خیابان رودسر - پلاک ۵
تلفن: ۴۲۹۱۶۰۰۰ نمابر: ۸۸۹۶۶۶۰ صندوق پستی: ۱۵۱۵ - ۱۵۸۱۵ کدپستی: ۳۷۳۱۳ - ۱۵۹۸۶
E-mail: aperi@agri-peri.ac.ir
ECE: ece.aperi@agri-peri.ac.ir
www.agri-peri.ac.ir